

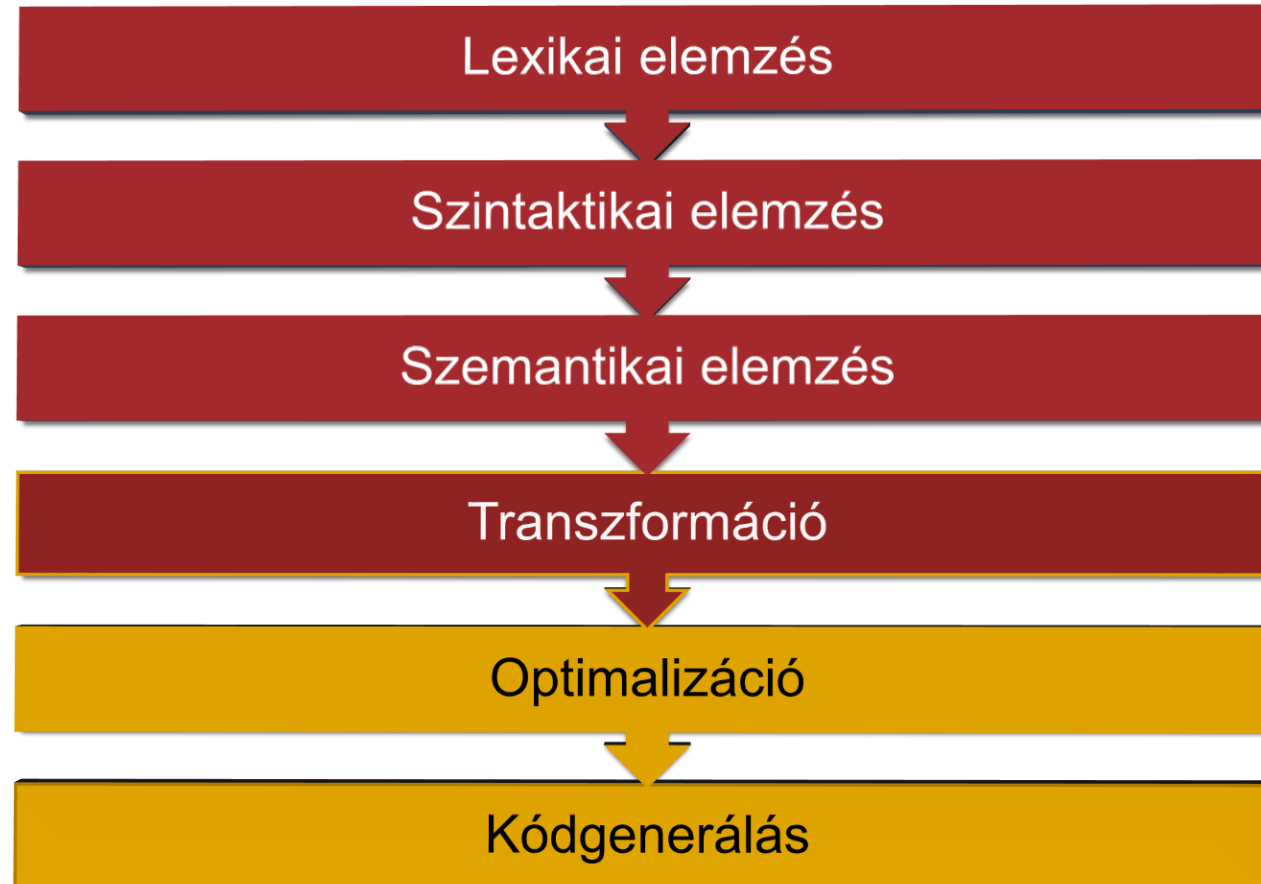
Modellalapú szoftverfejlesztés

VII. előadás

Optimalizálás,
Obfuscáció,
Kódgenerálás

Dr. Mezei Gergely

Fordítás fázisai

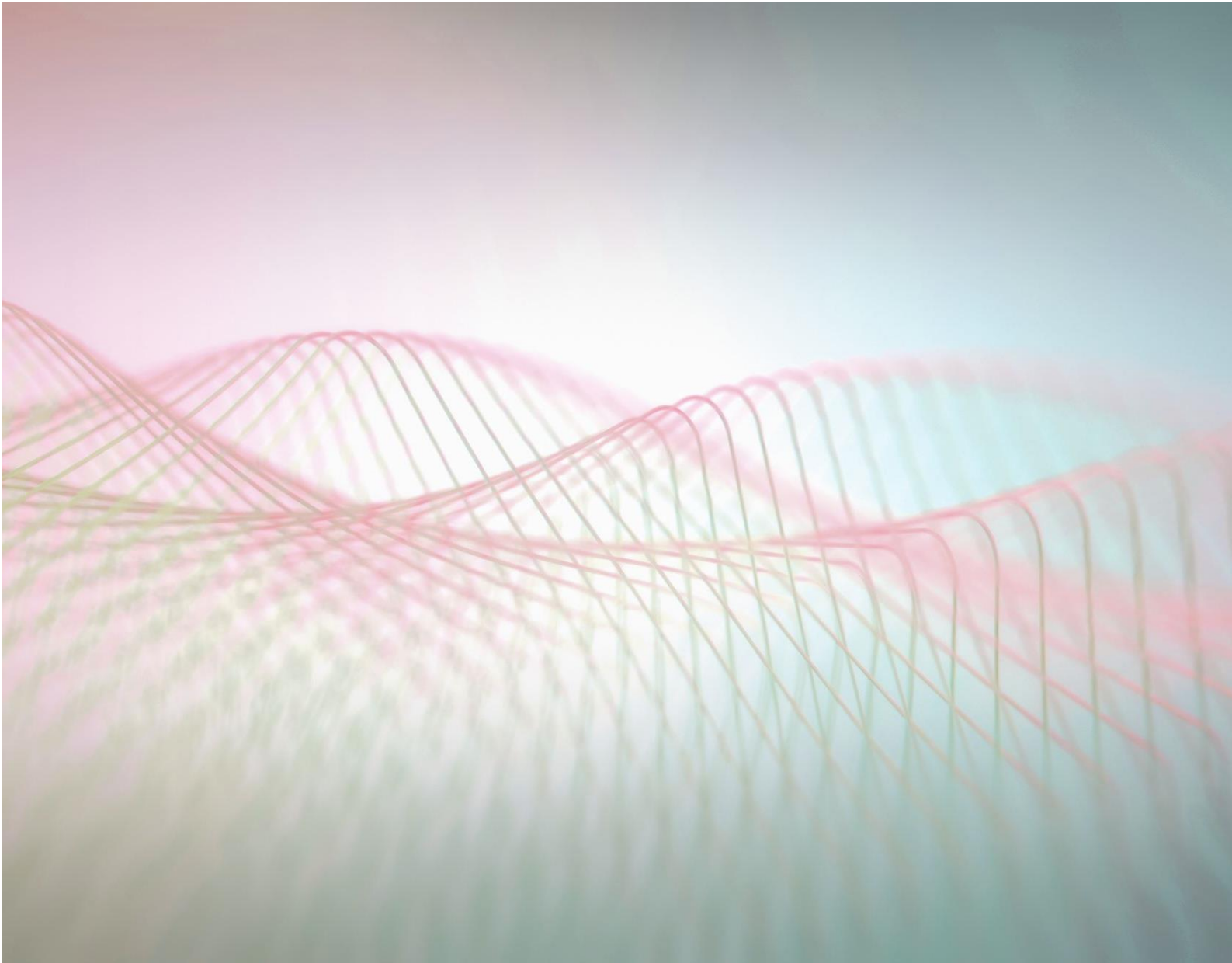
Optimalizálás, obfuscálás, kódgenerálás

I. Optimalizáció (folytatás)

II. Obfuscálás

III. Kódgenerálás

Adatfolyam optimalizáció

Adatfolyam optimalizáció

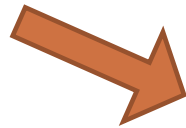
- Közös kifejezés (common subexpression)
- Konstans/változó propagáció (constant/copy propagation)
- Elérhető kifejezések
- Halott kód (dead code)
- Élő változók felderítése

Csak alapblokkon belül!

Common subexpression

- Ne számoljuk ki kétszer ugyanazt!
 - Ha az operandusok nem változtak és a művelet mellékhatás mentes

```
...  
a = b ⊙ c + 5  
e = (b ⊙ c) * 2  
...
```



```
...  
tmp = b ⊙ c  
a = tmp + 5  
e = tmp * 2  
...
```

Constant propagation

- Ha egy változóba konstans érték kerül, akkor a változót lecserélhetjük az értékre

```
...  
a = 7  
b = a ⊗ 3  
...  
if (a > 4) { write("."); }  
...
```



```
...  
a = 7  
b = 7 ⊗ 3  
...  
write(".");  
...
```

Copy propagation

- Ha két változó értéke megegyezik, kicserélhetőek

```
...  
a = b ⊙ c  
d = a  
e = d * 5 + 8  
...
```



```
...  
a = b ⊙ c  
d = a  
e = a * 5 + 8  
...
```


Optimalizáció - példa

```
...  
b = a * a;  
c = a * a;  
d = b + c;  
e = 1;  
f = b + b;  
g = f * e;  
...
```

Elérhető kifejezések

- *Elérhető* kifejezés (available expression): ha van aktuálisan olyan változó, ami a kifejezés értékét tartalmazza, akkor a kifejezés lecserélhető a változóra
- Elérhető kifejezések felderítése
 - > Kezdetben üres halmaz
 - > $a = b \odot c$ kifejezésnél
 - Az a -t tartalmazó kifejezéseket kivesszük
 - $a = b \odot c$ kifejezést betesszük

Elérhető kifejezések alkalmazása

```
a = b;
```

```
c = b;
```

```
d = a + b;
```

```
e = a + b;
```

```
d = b;
```

```
f = a + b;
```

Elérhető kifejezések alkalmazása

```
{ }
```

```
a = b;
```

```
{ a = b }
```

```
c = a;
```

```
{ a = b, c = b }
```

```
d = a + b;
```

```
{ a = b, c = b, d = a + b }
```

```
e = d;
```

```
{ a = b, c = b, d = a + b, e = a + b }
```

```
d = a;
```

```
{ a = b, c = b, d = b, e = a + b }
```

```
f = e;
```

```
{ a = b, c = b, d = b, e = a + b, f = a + b }
```

Dead code

- Ha egy értékadás bal oldalán szereplő változó értékét sehol nem olvassuk ki, akkor az értékadás törölhető

```
...  
a = b * c  
d = a  
e = a * 5 + 8  
...
```



```
...  
a = b * c  
d = a  
e = a * 5 + 8  
...
```

Élő kód felderítése

- Dead code felderítés: **liveness analysis**
- Egy változó élő (live) a program egy pontján, ha a később következő kódban előbb olvassák ki az értékét legalább egyszer, minthogy felülírnák azt
- Dead code szűrés ennek megfelelően:
 - > Minden változóra liveness számítás
 - > Minden olyan értékadás törlése, ami nem élő változónak ad értéket
- Fordított sorrendben dolgozzuk fel az alablokk utasításait
- Néhány változó alapesetben élőnek számít (pl. kimentet befolyásolja)

Élő kifejezések

```
a = b;
```

```
c = a;
```

```
d = a + b;
```

```
e = d;
```

```
d = a;
```

```
f = e;
```

Élő kifejezések

$\{ b \}$

$a = b;$

$\{ a, b \}$

$\{ a, b \}$

$d = a + b;$

$\{ a, b, d \}$

$e = d;$

$\{ a, b, e \}$

$d = a;$

$\{ b, d, e \}$

$\{ b, d \}$

Élő kifejezések

`a = b;`

`d = a + b;`

`e = d;`

`d = a;`

Élő kifejezések

{ *b* }

a = b;

{ *a, b* }

d = a + b;

{ *a, b, d* }

{ *a, b* }

d = a;

{ *b, d* }

Élő kifejezések

```
a = b;
```

```
d = a + b;
```

```
d = a;
```

Élő kifejezések

$\{ b \}$

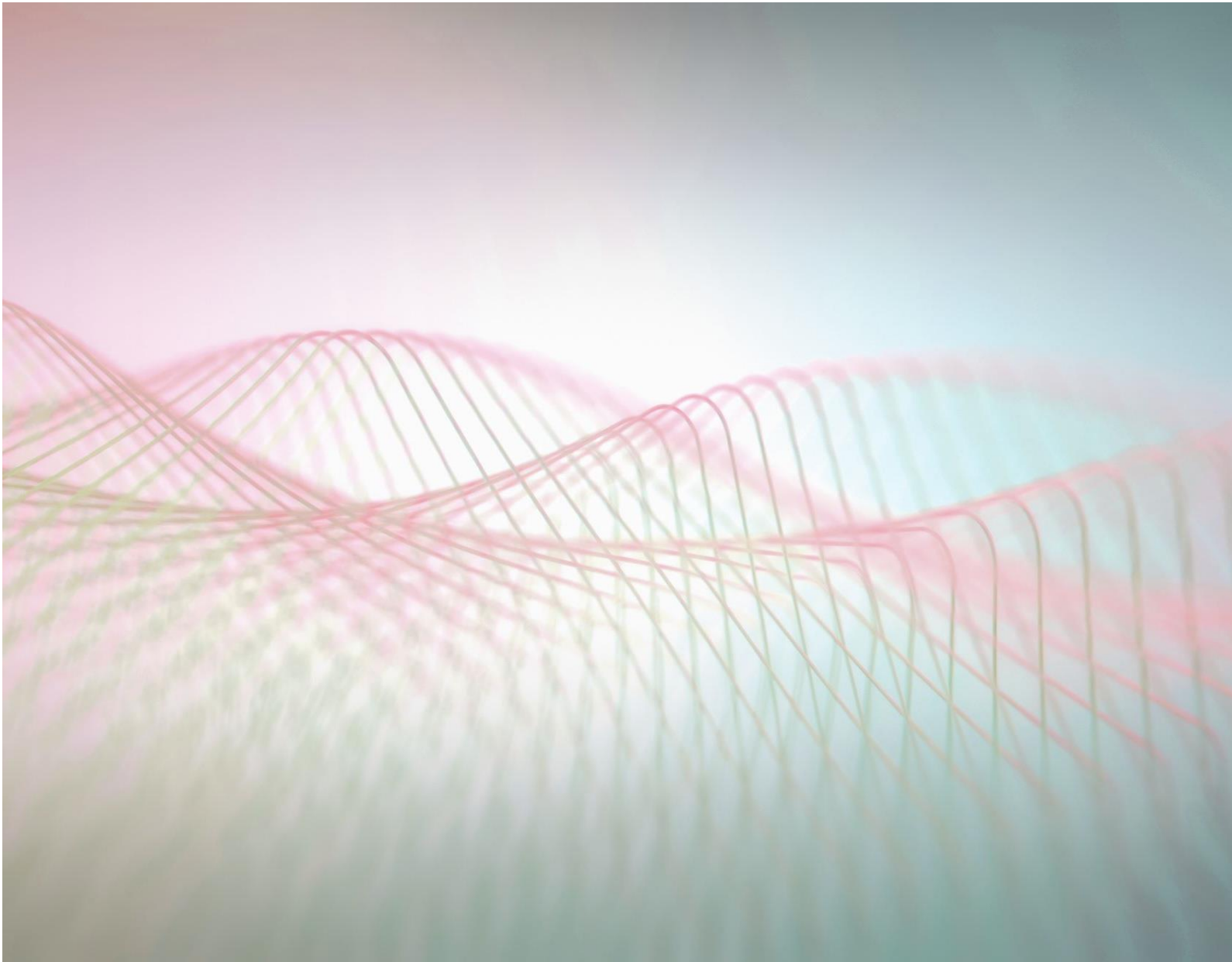
$a = b;$

$\{ a, b \}$

$\{ a, b \}$

$d = a;$

$\{ b, d \}$

Kód áthelyezés

Kódáthelyezés (code motion)

- Kódsüllyesztés (code sinking)
- Kódfaktorizálás (code factoring)
- Kódütemezés (code scheduling)
- Invariáns ciklusrészlet mozgatás (loop invariant code motion)

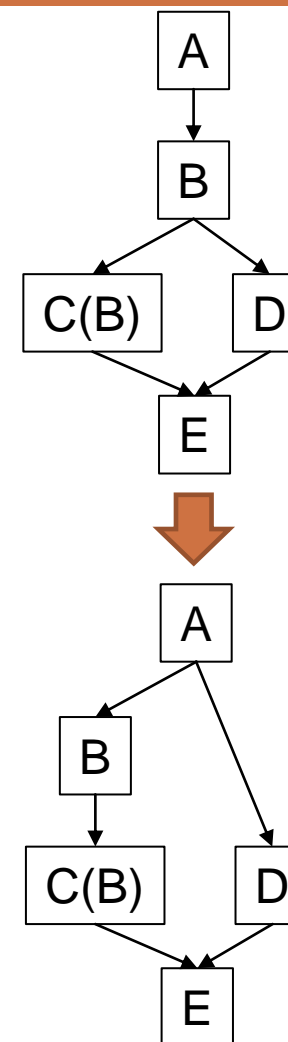
Kódsüllyesztés

- Az utasításokat csak ott hajtjuk végre, ahol szükség van rájuk
 - > Hasonlít a dead code-ra, de mellékhatással járó utasításoknál is használható

```
...  
  b=5;  
  if (a>5) { write(b); } else { write("none"); }  
...
```



```
...  
  if (a>5) { b=5; write(b); } else { write("not ok"); }  
...
```


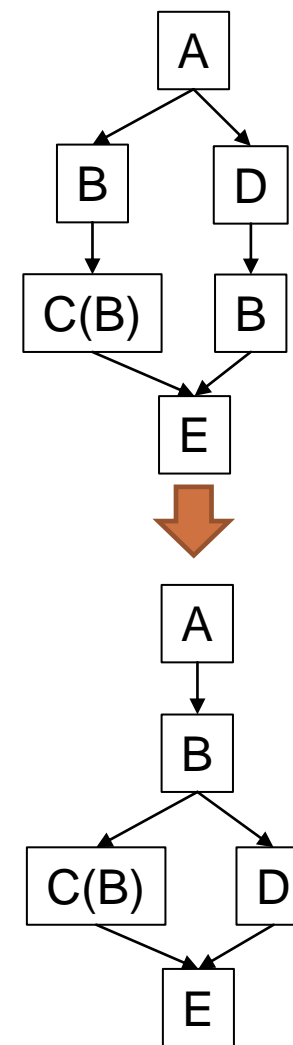
Kódfaktorizálás

- Közös utasításokat a közös ágban hajtjuk végre
 - > A kódsüllyesztés “ellentéte”
 - > Gyakran kisebb részekre bontjuk a kódot (faktorizáljuk)

```
...  
if (a>b) { c=5; write(c); } else { write("none"); c=5; }  
...
```


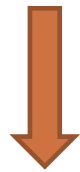
```
...  
c=5;  
if (a>b) { write(c); } else { write("none"); }  
...
```


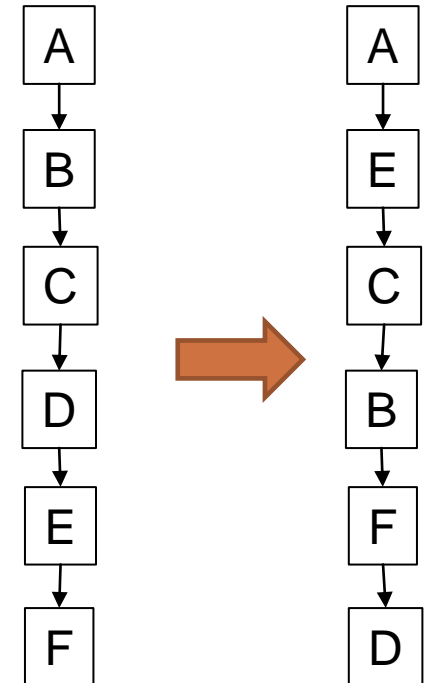
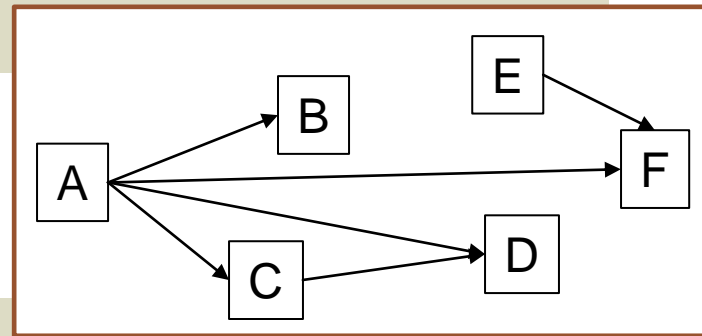
Kódütemezés

- Kerüljük el a hosszú várakozási sorokat!
 - > Párhuzamos/hatékony végrehajtás gyorsabb más sorrendben
 - > Függőségi gráf optimalizálása

```
...  
a=f(); b=a+1; c=f2(a); d=a+c; e=f3(); f=e+a;  
...
```



```
...  
a=f(); e=f3(); c=f2(a); b=a+1; f=e+a; d=a+c;  
...
```


Invariáns ciklusrészlet mozgatás

- Emeljük ki az invariáns kódokat a ciklus elé!
 - > Ne számoljuk ki minden körben, feleslegesen

```
...  
int i = 0;  
while (i < j) {  
    a = b + c;  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```



```
...  
int i = 0;  
a = b + c;  
while (i < j) {  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```

Invariáns ciklusrészlet mozgatás

- Emeljük ki az invariáns kódokat a ciklus elé!
 - > Kiemelhetünk részben invariáns kódokat is

```
...  
int i = 0;  
while (i < j) {  
    a = b + c;  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```



```
...  
int i = 0;  
a = b + c;  
int const a' = a * a;  
while (i < j) {  
    d[i] = i + a';  
    ++i;  
}  
...
```

Invariáns ciklusrészlet mozgatás

- Emeljük ki az invariáns kódokat a ciklus elé!
 - > Kezelni kell, hogy nem biztos, hogy egyáltalán belelép a ciklusba a program

```
...  
int i = 0;  
while (i < j) {  
    a = b + c;  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```



```
...  
int i = 0;  
if (i < j) {  
    a = b + c;  
    int const a' = a * a;  
    while (i < j) {  
        d[i] = i + a';  
        ++i;  
    }  
}  
}...
```

Invariáns ciklusrészlet mozgatás

- Emeljük ki az invariáns kódokat a ciklus elé!
 - > Mi történik, ha az ellenőrzésnek van mellékhatása?

```
...  
int i = 0;  
while (i < j) {  
    a = b + c;  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```



```
...  
int i = 0;  
if (fn(i)) {  
    a = b + c;  
    int const a' = a * a;  
    while (fn(i)) {  
        d[i] = i + a';  
        ++i;  
    }  
}...
```

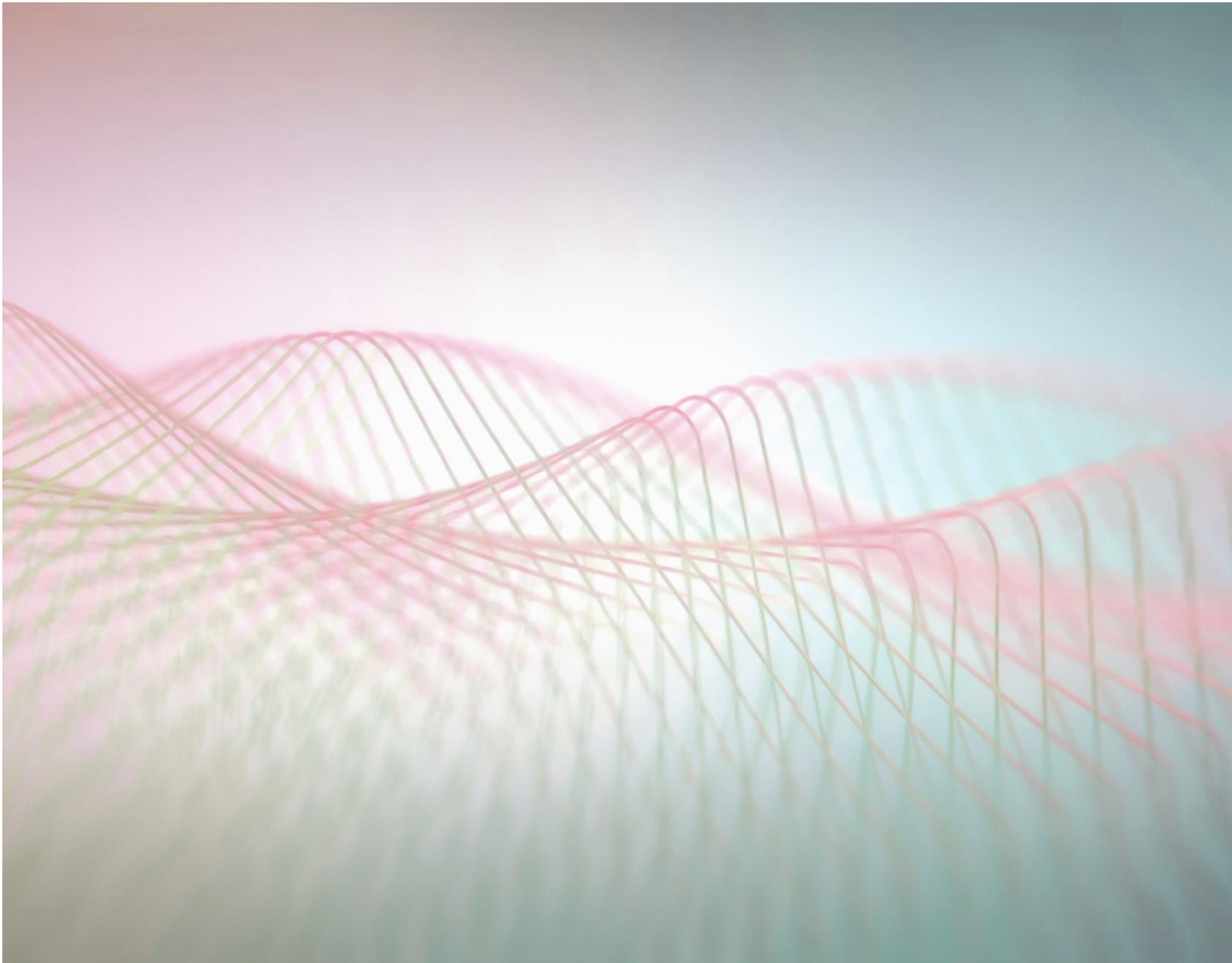
Invariáns ciklusrészlet mozgatás

- Emeljük ki az invariáns kódokat a ciklus elé!

```
...  
int i = 0;  
while (fn(i)) {  
    a = b + c;  
    d[i] = i + a * a;  
    ++i;  
}  
...
```



```
...  
int i = 0;  
if (fn(i)) {  
    a = b + c;  
    int const a' = a * a;  
    do {  
        d[i] = i + a';  
        ++i;  
    } while (fn(i));  
}...
```


További optimalizációs technikák

Inline függvények használata

- Inline függvény – hívás helyett bemásoljuk a függvény kódját
 - > Manuális v. automatikus művelet
 - > Nem azonos a makrókkal (ott a forráskód a fordítás előtt változik)
- Előny
 - > Megspórolja a függvényhívás költségét (fv. pointerok, stack, regiszterek állítása)
 - > Lokális/globális optimalizáció scope-ja nagyobbá válik
 - Invariáns kódrészletek kiszervezése (a ciklusokhoz hasonlóan)
 - Regiszter optimalizáció
- Hátrány
 - > Nő a memóriaméret (duplikált adatszerkezet)
 - > Műveleti cache túllépés lehetséges

Regiszterkiosztás

- Regiszter – gyors, könnyen elérhető, kis tároló
 - > Korlátozott mennyiség (<32)
 - > Minden élő változó be kellene tölteni
 - > Ami nem fér be → RAM
 - > Regiszterek néha nem függetlenek (32 bites használható 2x16 bitesként is)
- Mit vegyünk ki, mit tartsunk bent?
 - > NP teljes kérdés (gráf színezésre vezethető vissza, szín = regiszter)
 - > Újraszámolás (rematerialization) tárolás helyett (pl. konstans egész értékek)

További technikák

- Elemi technikák
 - > Elérhetetlen kód eliminálása
 - > Ciklusok kibontása, szétbontása, összevonása
 - > Indexhatár ellenőrzések elhagyása
- Gép/op. rendszerfüggő optimalizációk (pl. utasítás választás)
- Domain-függő optimalizálás

Optimalizálás, obfuscálás, kódgenerálás

I. Optimalizáció

II. Obfuscálás

III. Kódgenerálás

Obfuszkáció

- Művelet, ami megnehezíti a program
 - > Működésének megértését
 - > Visszafejtését (gépi/köztes kódból)
 - > Elemzését
- Főként védekezésként
 - > Biztonsági hibák ellen
 - > Lopás/másolás ellen
- Csak megnehezíteni tudjuk a visszafejtést, meggátolni nem!
- Hogyan működik?
 - > Hasonlóan az optimalizációhoz
 - > Erősen függ a lehetőségektől (idő, visszafejthetetlenség fontossága, stb.)

Technikák

- Név obfuszkáció (lexikai átalakítás)
- Adat obfuszkáció (adatszerkezetek módosítása)
- Control flow obfuszkáció
- Debug információ obfuszkálás

Név obfuszkálás

- Beszédes azonosítók (osztályok, metódusok, változók, függvények, stb.) cseréje értelmetlen szövegre
- Korlátozások
 - > Beépített osztályok, API-k neve fix
 - > Szerializálható osztályok neve fix
 - > Natív elérés és reflection esetén is nagyon trükkös

Adat obfuszkálás

- Megváltoztatja az adatok tárolásának a módját a memóriában
- Módszerek
 - > Kódolás (encoding) módjának változtatása
 - > Adataggregálás (tömbök, kollekciók)
 - > Megváltoztatni az adat szerepét (pl. lokális vs globális)

Példa: név és adat obfuszkálás

```
function foo( arg1)
{
    var myVar1 = "some string"; //first comment
    var intVar = 24 * 3600; //second comment
    /* here is
       a long multi-line comment . . . */
    document.write( "vars are:" + myVar1 + " " + intVar + " " + arg1) ;
} ;
```



```
function z001c775808( z3833986e2c) { var z0d8bd8ba25=
"\x73\x6f\x6d\x65\x20\x73\x74\x72\x69\x6e\x67"; var z0ed9bcbcc2=
(0x90b+785-0xc04)* (0x1136+6437-0x1c4b); document.write(
"\x76\x61\x72\x73\x20\x61\x72\x65\x3a"+ z0d8bd8ba25+ "\x20"+
z0ed9bcbcc2+ "\x20"+ z3833986e2c);};
```


Példa: név és adat obfuszkálás

■ Változók, azonosítók:

- > foo → z001c775808
- > arg1 → z3833986e2c
- > myvar1 → z0d8bd8ba25
- > intvar → z0ed9bcbcc2

■ Integer számok ábrázolása:

- > 20 → (0x90b+785-0xc04)
- > 3600 → (0x1136+6437-0x1c4b)

■ Kiírás:

- > "vars are" → \x76\x61\x72\x73\x20\x61\x72\x65\x3a
- > Space → \x20

```
function foo( arg1)
{
    var myVar1 = "some string";
    //first comment
    var intVar = 24 * 3600;
    //second comment
    /* here is
       a long multi-line
    comment ... */
    document.write( "vars are:" +
myVar1 + " " + intVar + " " +
+ arg1) ;
} ;
```

```
function z001c775808( z3833986e2c) { var z0d8bd8ba25=
"\x73\x6f\x6d\x65\x20\x73\x74\x72\x69\x6e\x67"; var z0ed9bcbcc2=
(0x90b+785-0xc04)* (0x1136+6437-0x1c4b); document. write(
"\x76\x61\x72\x73\x20\x61\x72\x65\x3a"+ z0d8bd8ba25+ "\x20"+
z0ed9bcbcc2+ "\x20"+ z3833986e2c);};
```

Control Flow obfuszkálás

- A vezérlési folyamat megváltoztatása
- Azonos eredmény, de nehezebben érthető kód
- Módszerek
 - > Módosított vezérlés, pl. inline metódusok hívása metódushívás helyett
 - > Utasítássorrend megváltoztatása
 - > Számítások átalakítása
 - Elérhetetlen kód beszúrása
 - Feltétel nélküli ugrások elhelyezése
 - Utasításblokkok kettévágása feltételes utasítássá
 - Mindig igaz/hamis elágazásblokkok

Példa: Control Flow obfuszkálás

```
public int CompareTo(Object o)
{
    int n = occurrences - ((WordOccurrence)o).occurrences;
    if (n == 0)
    {
        n = String.Compare(word, ((WordOccurrence)o).word);
    }
    return(n);
}
```



```
public virtual int _a(Object A_0)
{
    int local0; int local1;
    local0 = this.a - (c) A_0.a;
    if (local0 != 0) goto i0;
    goto i1;
    while (true) {
        return local1;
        i0: local1 = local0;}
    i1: local0 = System.String.Compare(this.b, (c) A_0.b); goto i0;
}
```

Debug információ obfuszkálása

- Debug információk eltávolítása
 - > Stack trace
 - > Line number
 - > Fájl nevek, etc.

Optimalizálás, obfuscálás, kódgenerálás

I. Optimalizáció

II. Obfuscálás

III. Kódgenerálás

Kódgenerálás

- Kódgenerálás: a fordító belső reprezentációjából (optimalizált köztes kód) futtatható kód előállítása
 - > Nem feltétlenül bináris gépi kód a cél!
- Bemenet jellege szerint
 - > Postfix kód
 - > 3-című kód (Three-Address Code, 3AC)
 - > Szintaxisfa
- Kimenet jellege szerint
 - > Gépi kód
 - > Köztes kód (pl. LLVM, IL)
 - > Magas szintű programozási nyelvű kód (compiler → transpiler)

Kódgenerálás - gépi kód

■ Kódgenerálás

- > A cél architektúra által támogatott műveletekre alakítás
- > Regiszterfoglalások menedzselése – RegisterDescriptor + getReg
- > Címadminisztráció (változók címe, változhat a futás alatt) – AddressDescriptor

■ **x = y op z**

- > getReg hívás az eredmény tárolásának (L) címéhez
- > Y címének felderítése (AddressDescriptor), majd másolás: **MOV y L**
- > Z címének felderítése (AddressDescriptor), majd műveletvégzés: **OP z L**
- > L-ben elérhető az eredmény, ha L regiszter, akkor x leírójába beírni, hogy L tárolja

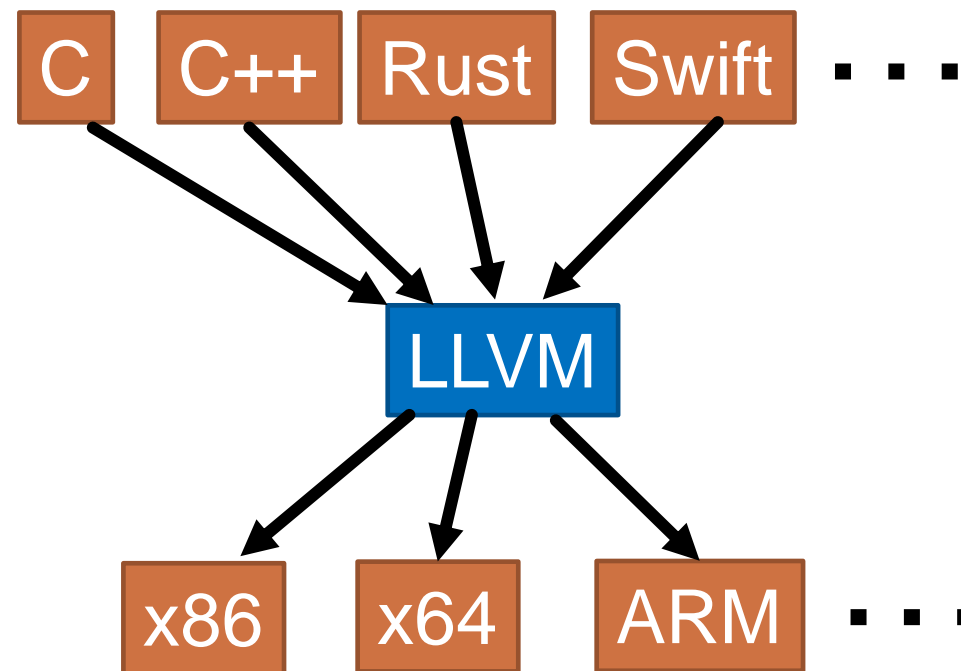
Kódgenerálás - gépi kód

- Közvetlenül futtatható a generálás eredménye
- Pro
 - > Gyors, teljesen ki tudja használni az architektúra sajátosságait
 - > Bármilyen leírható vele, nincsenek nyelvi korlátok
 - > Optimális gyorsaság és méret érhető el vele
- Kontra
 - > Alacsonyszintű, rengeteg munka megírni
 - > Minden ellenőrzést (pl. stack overflow) nekünk kell végezni
 - > A generált kódban a hibakeresés nehéz

Kódgenerálás - köztes kód

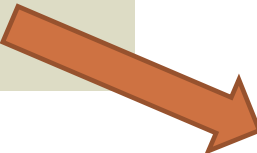
■ LLVM

- > Frontend: platformfüggetlen SSA utasítás lista
- > Backend: platformspecifikus bináris kód
- > ~ “olvasható assembly”
- > végtelen virtuális regiszter
- > saját platformfüggetlen típusrendszer
- > beépített optimalizálók (pl. dead code, common subexpression)

LLVM - példa

```
function int factorial(int n){  
    if (n==0) {  
        1  
    } else {  
        n * factorial(n - 1)  
    }  
}
```


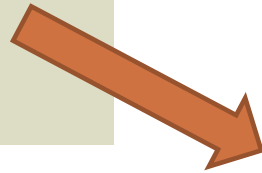
```
define i32 @factorial(i32) {  
  
entry:  
    %eq = icmp eq i32 %0, 0    // n == 0  
    br i1 %eq, label %then, label %else  
  
then:                                ; preds = %entry  
    br label %ifcont  
  
else:                                ; preds = %entry  
    %sub = sub i32 %0, 1        // n - 1  
    %2 = call i32 @factorial(i32 %sub)    // factorial(n-1)  
  
    %mult = mul i32 %0, %2      // n * factorial(n-1)  
    br label %ifcont  
  
ifcont:                              ; preds = %else, %then  
    %iftmp = phi i32 [ 1, %then ], [ %mult, %else ]  
    ret i32 %iftmp  
}
```

Kódgenerálás - köztes kód

- Common Intermediate Language (CIL)
 - > Objektumorientált (objektumok, tagfüggvények, tagváltozók)
 - > Stack-alapú (regiszterek helyett)
 - > Hardver és op. rendszer független
 - > Meta-adat tárolására képes
- Just-in-Time (JIT) compiler futtatja
 - > Ahead-of-time fordítás is elérhető
 - > Biztonsági ellenőrzések
- Dissassembler segítségével magas szintű programnyelvekre is alakítható

IL - példa

```
function int factorial(int n){  
    if (n==0) {  
        1  
    } else {  
        n * factorial(n - 1)  
    }  
}
```



```
.method public hidebysig  
instance int32 factorial (int32 n) cil managed {  
    // Method begins at RVA 0x2064  
    // Code size 31 (0x1f)  
    .maxstack 4  
    .locals init ([0] bool,[1] int32)  
  
    // {  
    IL_0000: nop  
  
    // if (n == 0)  
    IL_0001: ldarg.1  
    IL_0002: ldc.i4.0  
    IL_0003: ceq  
    IL_0005: stloc.0  
    IL_0006: ldloc.0  
    IL_0007: brfalse.s IL_000e
```

```
// return 1;  
IL_0009: nop  
IL_000a: ldc.i4.1  
IL_000b: stloc.1  
  
// (no C# code)  
IL_000c: br.s IL_001d  
  
// return n * factorial(n - 1);  
IL_000e: nop  
IL_000f: ldarg.1  
IL_0010: ldarg.0  
IL_0011: ldarg.1  
IL_0012: ldc.i4.1  
IL_0013: sub  
IL_0014: call instance int32  
                                Host::factorial(int32)  
  
IL_0019: mul  
IL_001a: stloc.1  
  
// (no C# code)  
IL_001b: br.s IL_001d  
IL_001d: ldloc.1  
IL_001e: ret  
} // end of method Host::factorial
```

Kódgenerálás - köztes kód

■ Előnyök

- > Könnyebb generálni, mint gépi kódot, olvashatóbb emberi felhasználásra
- > Kevesebb technikai nehézség (pl. regiszter allokáció)
- > Hatékony tud lenni, mivel alacsonyszintű
- > Több platformra fordítható

■ Hátrányok

- > Kell hozzá egy speciális compiler
- > A célkód (köztes kód) előállítása nem nagyon egyszerű

Kódgenerálás - transpiler

- Transpiler: más, jellemzően magas absztrakciós szintű célnyelvre fordítunk
 - > Bejárjuk az annotált szintaxisfát és sablonnal kódot generálunk
 - > Tipikus megoldás: minden AST elem képes a saját kódját előállítani, hierarchikus dekompozíció
 - > Több fordító is “sorba köthető” egymás után

```
if (x > 5) then
begin
  while (y < z) do
  begin
    y := x;
  end
end
```



```
if (x > 5)
  while (y < z) {
    y = x;
  }
```

Kódgenerálás - transpiler

■ Előnyök

- > Könnyű megírni a kódgenerátort
- > A gépi kód a célnyelvű, generált forrás fordításával áll elő
 - Rábízhatjuk magunkat a célnyelv fordítójára
 - Külső kód optimalizálás (pl. Visual Studio, GCC)
 - Biztonsági ellenőrzések (pl. memória túlcímzés)
- > Könnyebb ellenőrizni a szemantikát (C# vs. Assembly)
- > A kódot könnyű integrálni meglévő alkalmazásokba/eszközökbe

■ Hátrányok

- > Nem lehet annyira optimalizálni, mint a gépi kódot
- > A célnyelv képességei korlátozzák a lehetőségeket

Kódgenerálás után: linkelés, buildelés

- Kódgenerálás kimenete nem mindig futtatható magában: több modul ('object' file)
- Linkelés: az object fájlok összefűzése futtatható állománnyá
Buildelés: az összelinkelt fájlok futtatható állománnyá alakítása
- Linkelés - előnyök
 - > Egyetlen monolitikus állomány helyett több kisebb (kevésbé komplex)
 - > Egyszerűbb hibakezelés és inkrementális fordítás
 - > Lefordított object fájlok újrahasznosítása

Köszönöm a figyelmet!